

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

Guidelines for the Development of Health Tourism for the Elderly in Muang District, Phachuap Khiri Khan Province

สาโรช เพ็ญบัวขาว¹ และ วิภาวณี เพ็ญบัวขาว²

Saroj Phueakbuakhao¹ and Wipavane Phueakbuakhao²

¹สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์สุวรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดสุพรรณบุรี 72230

²สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี 76000

¹Public Administration, Mahachulalongkorn rajavidyalaya University supanburi Buddhist college, Suphanburi 72230

²Public Administration, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchaburi Rajabhat University, Phetchaburi 76000

*To whom correspondence should be addressed. e-mail: sarojjim@gmail.com

Received: 24 May 2021, Revised: 7 June 2021, Accepted: 23 July 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และ 2) เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปที่มาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 400 คน สุ่มแบบบังเอิญ ได้ระดับความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.912 กับกรวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เจ้าหน้าที่กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาด้านการท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้นำท้องถิ่นผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวเชิงประจวบคีรีขันธ์ และตัวแทนชุมชนแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จำนวน 9 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาแต่ละด้านพบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านกิจกรรม ด้านที่พัก ด้านการเข้าถึง และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ และจากการสัมภาษณ์พบว่า ปัจจุบันจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวตามรอยโครงการพระราชดำริ มีการคมนาคมขนส่งที่สะดวก แต่อาจพบปัญหาผังเมืองและการจราจรหนาแน่นในช่วงเทศกาลหรือช่วงการจัดกิจกรรมของจังหวัด สภาพแวดล้อมบางพื้นที่ไม่สามารถปรับปรุงเพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุได้เนื่องจากมีสถานที่ราชการที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์หลายแห่ง และ 2) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมในพื้นที่ให้มีทางลาดสำหรับรถวีลแชร์ ห้องน้ำ ที่จอดรถ ที่นั่งพัก ระบบขนส่งสาธารณะที่เอื้อให้ผู้สูงอายุเดินทางได้สะดวกและปลอดภัย อีกทั้งควรมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น โดยการใช้สื่อออนไลน์ต่าง ๆ เช่น Facebook, Instagram, Web page เป็นต้น รวมไปถึงการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวควรคำนึงถึงศักยภาพของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุร่วมกิจกรรมได้อย่างปลอดภัย และควรมีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวระหว่างชุมชนและภาครัฐร่วมกัน เพื่อให้ประชาชนในชุมชนและผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการดูแลแหล่งท่องเที่ยว และเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study the potential of health tourism for the elderly in Mueang District, Prachuap Khiri Khan Province, and 2) propose guidelines for the development of health tourism for the elderly in Mueang District, Prachuap Khiri Khan Province. The mixed research methodology was used in this study. For quantitative study, the questionnaire was used for collecting data from 400 people, 60 years old and over, who joined in health tourism in Mueang District, Prachuap Khiri Khan Province, selected by using accidental sampling method. The Cronbach's Alpha reliability test was 0.912. For qualitative study, the in-depth interview was used for collecting data from 9 key informants consisting of Executive of Prachuap Khiri Khan Provincial Tourism and Sports Office, the officers of Tourism Promotion and Development Group of Prachuap Khiri Khan Province, the local and community leaders, the entrepreneurs of health tourism attractions in Prachuap Khiri Khan, and the community representatives of health tourism attractions. The data were analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The research results were as follows: 1) the potential of health tourism for the elderly was overall at a moderate level. When each aspect was considered, it was found that the aspect of attractions was at a high level, followed by activities, accommodation, accessibility and facilities, being at a moderate level, respectively. From the interviews, it was found that at this present in Prachuap Khiri Khan Province, there were health tourism attractions, such as natural attractions, historical sites, and the tourist attractions in the royal projects with convenient transportation. However, there were still some problems in city planning and heavy traffic during festivals or activities of the province. Besides, the environment in some areas could not be improved to provide facilities for the elderly because there were many government offices in the historical tourist sites. 2) the guidelines for the development of health tourism for the elderly were as follows: local administrative organizations responsible for health tourism sites should improve the environment in the area including ramps for wheelchairs, toilets, parking spaces, rest seats, and public transport systems enable the elderly to travel easily and safely. In addition, there should be a public relations for health tourism attractions to be more well-known by using various online media such as Facebook, Instagram, Web page, etc., and organizing tourism activities should take into account the potential of the elderly for the elderly to participate in activities safely. In addition, there should be a cooperative management of tourism attractions between the community and the government to allow people in the community and tourism business entrepreneurs to participate in the management of tourist attractions and to be a part of tourist attraction development.

Keywords : Development Guidelines, Health Tourism, Elderly

บทนำ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจในสัดส่วนที่มากกว่าภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ แต่ด้วยการแข่งขันทางการท่องเที่ยวที่มีมากขึ้นทำให้ภาคการท่องเที่ยวต้องปรับตัวและพัฒนากลยุทธ์เพื่อตอบสนองกับสถานการณ์การแข่งขันทางการท่องเที่ยว โดยต้องพยายามคิดค้นกลยุทธ์และสร้างสรรค์นวัตกรรมบริการใหม่ ๆ เพื่อให้เข้าถึงและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้มากที่สุด โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพเนื่องมาจากการขยายตัวของการท่องเที่ยวที่เน้นปริมาณนักท่องเที่ยวหรือการแสวงหารายได้ที่มากเกินไปจนเกินกว่าขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวนั้นได้ส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งให้เกิดความเสื่อมโทรมและกลายเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลให้รายได้เปรียบของประเทศไทยลดลง [1]

นโยบายของรัฐบาลในยุคปัจจุบันได้กำหนดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ.2560 - 2564 ที่เน้นการเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว [2] ทำให้ประเทศต้องหันมาให้ความสนใจ

และให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวคุณภาพ รวมถึงการจัดการท่องเที่ยวคุณภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวคุณภาพด้วยเช่นเดียวกัน โดยที่สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (PATA) กล่าวว่า การท่องเที่ยวคุณภาพคือการท่องเที่ยวที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและนักท่องเที่ยวสนใจการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ นอกจากนี้การท่องเที่ยวแบบคุณภาพก็คือ การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่ไม่เน้นการเร่งรีบหรือท่องเที่ยวแบบเน้นช่ำ เน้นการท่องเที่ยวแบบสัมผัส ชิมชั้บและเรียนรู้ชื่นชม [3] ดังนั้นกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุจึงเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพที่กลายเป็นตลาดนักท่องเที่ยวที่หลากหลายประเทศมุ่งให้ความสนใจ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพให้เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศของตนดังเช่นในประเทศมาเลเซียให้สิทธิผู้สูงอายุจากญี่ปุ่นเข้าประเทศได้โดยไม่ต้องขอวีซ่า [4] เพื่อเป็นการกระตุ้นระยะเวลาพำนักของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ที่จะนำไปสู่การพัฒนาและการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศต่อไป สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุนับว่าเป็นกลุ่มตลาดที่มีคุณค่าและเป็นผู้มีประสบการณ์ มักมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนและการศึกษาเรียนรู้ เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีระยะเวลาพำนักนานวัน เช่น มีระยะเวลาที่ใช้ในการท่องเที่ยวมากกว่า 5 วันและเป็นสัปดาห์ มีการจับจ่ายค่อนข้างสูง และเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักที่มีส่วนช่วยฟื้นฟูธุรกิจการท่องเที่ยวไทยได้ เนื่องจากมีศักยภาพและมีกำลังซื้อ [5] ประกอบกับในโลกปัจจุบันที่กำลังประสบปรากฏการณ์สำคัญอันหนึ่งคือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรโลกในการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชากรสูงวัยที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วรวมทั้งประเทศไทย จากระบุว่าข้อมูลสถิติสัดส่วนโครงสร้างประชากรไทยระหว่างปี พ.ศ. 2553 - พ.ศ. 2583 สัดส่วนของประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลงในขณะที่สัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 13.20 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ในปี พ.ศ. 2553 และเป็นร้อยละ 32.10 ในปีพ.ศ. 2583 [6]

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ เป็นหนึ่งในสี่จังหวัดภายใต้การขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยว 5 ปี (พ.ศ. 2559-2563) เขตพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันตก ประกอบด้วย 4 จังหวัด คือ จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดชุมพร และจังหวัดระนอง โดยแต่ละจังหวัดมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่โดดเด่นร่วมกันในด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีระบบการคมนาคมที่สามารถเดินทางเชื่อมต่อไปยังจังหวัดอื่นได้ทั้งทางรถยนต์ ทางรถไฟ และทางอากาศ ซึ่งให้เห็นว่าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีศักยภาพในการเป็นเมืองท่องเที่ยวที่ได้รับการยอมรับอย่างสูงจากนักท่องเที่ยว รวมทั้งการมีโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รองรับการเดินทางท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง [7] อีกทั้งมีความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ทั้งในเรื่องของการดูแลสุขภาพร่างกาย อาหาร และการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมให้มีสุขภาพที่ดี เพื่อเป็นการส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุที่เน้นความสุขที่คุ้มค่าที่สุด คือ การเติมเต็มชีวิต เน้นความคุ้มค่า แสวงหาความสุขหลังจากการทำงานหนัก และมีความรู้สึกว่าการท่องเที่ยวคือการให้รางวัลกับชีวิต ซึ่งจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีผู้ประกอบการที่มีศักยภาพด้านการบริการเชิงสุขภาพให้กับนักท่องเที่ยวที่ต้องการความสุขทางกายและทางใจหลากหลายรูปแบบ อีกทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวอย่างแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเพณี แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวตามรอยโครงการพระราชดำริ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น หาดทราย ชายทะเลที่ปกคลุมอากาศที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยวพักผ่อนอย่างแท้จริง [8] โดยเฉพาะอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่หลากหลาย เช่น อ่าวมะนาว กองบิน 5 อ่าวมะนาว เขาช่องกระจก เขาล้อมหมวก อุทยานวิทยาศาสตร์พระจอมเกล้า ณ หว้ากอ เป็นต้น แต่จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19) ที่ผ่านมามีการพัฒนาไม่สามารถขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติได้เต็มศักยภาพ

จากเหตุผลดังกล่าวคณะวิจัยจึงมีความสนใจทำการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เนื่องจากกลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีกำลังในการจับจ่ายสูงและเป็นกลุ่มที่ต้องการแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับสุขภาพและต้องการการพักผ่อนที่มีผลดีต่อสุขภาพ ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้กับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในการวางกลยุทธ์ทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้มากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสัทธิภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีขั้นตอนในการวิจัยดังนี้ ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสัทธิภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของดิกแมน [9] ประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก ที่พัก และกิจกรรม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพต่อไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่อายุ 60 ปีขึ้นไปที่มาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แต่เนื่องด้วยผู้วิจัยไม่ทราบถึงจำนวนประชากรอย่างชัดเจน ทราบแต่เพียงว่ามีจำนวนมากจึงใช้สูตรของคอกเรน [10] ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน จากนั้นทำการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เจ้าหน้าที่กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาด้านการท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวเชิงประจวบคีรีขันธ์ และตัวแทนชุมชนแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จำนวน 9 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจ (Checking) ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสัทธิภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และตอนที่ 3 เป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended) แสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะอื่นๆ การทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) [11] ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.912 และค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.67-1.00

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) เป็นเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสัทธิภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้กับประชาชนที่อายุ 60 ปีขึ้นไป ที่มาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพบริเวณศาลหลักเมือง เขาช่องกระเจกและชายหาดอ่าวประจวบ ในอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พร้อมรับคืนด้วยตนเอง จำนวน 400 ชุด

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเขียนเป็นข้อมูลเชิงพรรณนาความโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาแต่ละด้านพบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านกิจกรรม ด้านที่พัก ด้านการเข้าถึง และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ พิจารณาแต่ละด้าน ได้ดังนี้

1.1 ด้านสิ่งดึงดูดใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาแต่ละข้อพบว่าเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีสถานที่ที่เป็นทะเล ภูเขา รองลงมาคือ มีสภาพแวดล้อมที่ดีต่อสุขภาพ มีสถานที่ออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และมีร้านอาหารเชิงสุขภาพ

1.2 ด้านกิจกรรม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาแต่ละข้อพบว่าเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ กิจกรรมใส่บาตรยามเช้า รองลงมาคือ กิจกรรมเดินออกกำลังกายบนชายหาด กิจกรรมไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ใน อ.เมืองประจวบฯ กิจกรรมชมพระอาทิตย์ขึ้น และกิจกรรมปั่นจักรยานชมทะเล

1.3 ด้านการเข้าถึง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาแต่ละข้อพบว่าเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ เส้นทางที่ท่าท่องเที่ยว ไม่ซับซ้อน รองลงมาคือ รถโดยสารสาธารณะในการมาท่องเที่ยว มีการประชาสัมพันธ์ที่ดี สภาพการจราจรและสภาพถนนที่เดินทางมา

1.4 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาแต่ละข้อพบว่าเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีร้านอาหารที่เดินทางง่ายและใกล้ รองลงมาคือ มีร้านสะดวกซื้ออยู่ใกล้กับที่พัก มีตู้ ATM ให้บริการ มีสถานพยาบาลอยู่ใกล้หากเจ็บป่วย และมีรถมอเตอร์ไซค์รับจ้าง

1.5 ด้านที่พัก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาแต่ละข้อพบว่าเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ใกล้แหล่งท่องเที่ยว รองลงมาคือ มีการบริการที่ดี มีวิวทัศน์ที่สวยงาม มีที่พักเพียงพอกับแขก และมีกิจกรรมที่เหมาะสม

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสรุปได้ว่าปัจจุบันจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น หาดทราย ชายทะเล ที่พักตากอากาศ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวตามรอยโครงการพระราชดำริ มีการคมนาคมขนส่งและความสะดวกในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว แต่อาจพบปัญหาผังเมืองและการจราจรหนาแน่นในช่วงเทศกาล หรือช่วงการจัดกิจกรรมของจังหวัด ภาพลักษณ์ของเมืองท่องเที่ยวเชิงธุรกิจเนื่องจากเขตอำเภอเมืองมีสถานที่ราชการที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์หลายแห่งทำให้สภาพแวดล้อมบางพื้นที่ไม่สามารถปรับปรุงเพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุได้ จึงส่งผลกระทบต่อความเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

2. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมในพื้นที่ให้มีทางลาดสำหรับรถวีลแชร์ ห้องน้ำ ที่จอดรถ ที่นั่งพัก ระบบขนส่งสาธารณะที่เอื้อให้ผู้สูงอายุเดินทางได้สะดวกและปลอดภัย อีกทั้งควรมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น โดยการใช้สื่อออนไลน์ต่าง ๆ เช่น Facebook, Instagram, Web page เป็นต้น รวมไปถึงการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวควรคำนึงถึงศักยภาพของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุร่วมกิจกรรมได้อย่างปลอดภัย และควรมีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวระหว่างชุมชนและภาครัฐร่วมกัน เพื่อให้ประชาชนในชุมชนและผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการดูแลแหล่งท่องเที่ยว และเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาแต่ละด้านพบว่าด้านสิ่งดึงดูดใจ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านกิจกรรม ด้านที่พัก ด้านการเข้าถึง และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ และจากการสัมภาษณ์พบว่า ปัจจุบันจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวตามรอยโครงการพระราชดำริ มีการคมนาคม

ขนส่งที่สะดวก แต่อาจพบปัญหาผังเมืองและการจราจรหนาแน่นในช่วงเทศกาลหรือช่วงการจัดกิจกรรมของจังหวัด สภาพแวดล้อมบางพื้นที่ไม่สามารถปรับปรุงเพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุได้เนื่องจากมีสถานที่ราชการที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์หลายแห่ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้อจำกัดของพื้นที่จึงทำให้มีผลต่อศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ สอดคล้องกับเพลาชอล [12] ได้กล่าวว่าการที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เขานั้นต้องเข้าถึงแหล่งพื้นที่นั้น ๆ อีกทั้งควรคำนึงถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ได้แก่ ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service) ที่พัก (Accommodation) และกิจกรรม (Activities) และ สอดคล้องกับ เชมลักษ์ณ์ คุปคิตพันธ์ และปริญญา บรรจุมณี [13] พบว่า องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ คือ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มาเป็นลำดับแรก รองลงมา ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว ด้านที่พัก ด้านความดึงดูดใจและด้านกิจกรรม ตามลำดับ และรูปแบบทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปที่เหมาะสมคือ ทางจังหวัดควรมีการรณรงค์เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้มากกว่าที่เป็นอยู่ และควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนรวมถึงการฝึกภาษาอังกฤษให้กับชุมชน เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวยุโรปที่มีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นในอนาคต

2. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมในพื้นที่ให้มีทางลาดสำหรับรถวีลแชร์ ห้องน้ำ ที่จอดรถ ที่นั่งพัก ระบบขนส่งสาธารณะที่เอื้อให้ผู้สูงอายุเดินทางได้สะดวกและปลอดภัย อีกทั้งควรมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น โดยการใช้สื่อออนไลน์ต่าง ๆ เช่น Facebook, Instagram, Web page เป็นต้น รวมไปถึงการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวควรคำนึงถึงศักยภาพของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุร่วมกิจกรรมได้อย่างปลอดภัย และควรมีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวระหว่างชุมชนและภาครัฐร่วมกัน เพื่อให้ประชาชนในชุมชนและผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการดูแลแหล่งท่องเที่ยว และเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเป็นหนทางหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน แต่การพัฒนาอาจมีข้อจำกัดบางประการ หรือมีข้อจำกัดด้านสภาพแวดล้อมที่ต้องอนุรักษ์และรักษารูปแบบดั้งเดิมไว้ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่มีเป้าหมายเพื่อการป้องกัน และ/หรือรักษาสุขภาพ เป็นการท่องเที่ยวผสมผสานการดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจ รวมถึงสุขภาพการรับประทานอาหาร สอดคล้องกับปิยฉัตร ทองแพง [14] พบว่า รูปแบบการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุคือ การแสวงหาความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสม สิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวที่เขานั้น ๆ การบริการที่มีคุณภาพดี เป็นส่วนสร้างความพึงพอใจและเป็นบริการที่ดีเลิศตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ การจัดเตรียมกิจกรรมที่เหมาะสม การจัดกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน การใส่ใจเรื่องความปลอดภัย โดยให้ความสำคัญในเรื่องพาหนะในการเดินทาง และสอดคล้องกับวารุณี เกตุสะอาด [15] พบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรควรได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งด้านความรู้ และงบประมาณจากภาครัฐในการจัดตั้งศูนย์ประสานงาน และการประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยว การจัดหาพื้นที่ลานจอดรถ ห้องน้ำ การจัดทำป้ายบอกทาง และสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการวิจัยทั่วไป

1. หน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ควรร่วมมือกันบริหารจัดการสินค้าและบริการเกี่ยวกับท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในอนาคต
2. หน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ควรจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมกับวัยของนักท่องเที่ยว เช่น ห้องสุขา ทางลาดสำหรับรถวีลแชร์ ที่จอดรถ เป็นต้น

3. หน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ควรมีการประชาสัมพันธ์ โดยการใช้สื่อออนไลน์ต่าง ๆ เช่น Facebook, Instagram, Web page เป็นต้น

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้สูงอายุ อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. การศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

เอกสารอ้างอิง

- [1] สุริย์ บุญญาพงศ์ และคณะ. การจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบน. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2559; 85-100.
- [2] สำนักงานคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560-2564). กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงแรมท่องเที่ยวและการส่งเสริมการท่องเที่ยว; 2560.
- [3] สามารถ สุวรรณรัตน์ และคณะ. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวภาคเหนือตอนบน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.); 2558.
- [4] จิราตรี รัตน์ไพฑูริย์ชัย. ตลาดนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ: โอกาสใหม่ไทยเติบโตรับ AEC. หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ Section: ASEAN: 1; 2557.
- [5] นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ. รูปแบบและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่ไร้ความเร่งรีบของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย 2559; 36:1-19.
- [6] มูลนิธิพัฒนางานผู้สูงอายุ. สถานการณ์ผู้สูงอายุในประเทศไทย. [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 5 กรกฎาคม 2563] เข้าถึงจาก <https://fopdev.or.th>.
- [7] สำนักงานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด. แผนพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (พ.ศ.2561-2565). ประจวบคีรีขันธ์: สำนักงาน; 2561.49.
- [8] AT Prachuap. Localities in sustainable local management. Research under the Data Bank Project Set For sustainable development and management of spatial tourism in the northeastern region, the Thailand Research Fund. [Internet]. 2020 [cited 2020 October 5] Available from goo.gl/3JtdLv.
- [9] Dickman, C. R. Overview of the Impacts of Feral Cats on Australian Native Fauna. Australian Nature Conservation Agency, Canberra; 1996.
- [10] Cochran, W. G. Sampling Techniques. New York: John Wiley & Sons, Inc.; 1953.
- [11] Cronbach, L. J. Essentials of Psychological Test. 5th ed. New York: Harper Collin; 1970;161.
- [12] Pelasol, J. Igcabugao: A Potential Tourist Destination in the Southern Part of Iloilo, Philippines. International Peer Reviewed Journal JPAIR Multidisciplinary Research is being certified for QMS ISO 9001:2008 by the Anglo Japanese American Registrars of the United Kingdom; 2012.
- [13] เขมลักษณ์ คูปิตพันธ์ และปริญญา บรรจุมณี. แนวทางการพัฒนาองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ 2563; 14:1-13.
- [14] ปิยฉัตร ทองแพง. รูปแบบการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ กรณีศึกษาผู้สูงอายุภาคกลาง [คู่มือปฏิบัติการจัดการชุมชนบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต; 2554.
- [15] วาโรณี เกตุสะอาด. การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของพื้นที่ที่วิวัฒนาการ กรุงเทพมหานคร. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมทางวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัย “มสช.วิจัยประจำปี 2554”; 2554.